

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Ethica Symbolica E Fabularum Umbris In Veritatis Lucem
Varia Ervditione Noviter evoluta**

Pexenfelder, Michael

Monachii, 1675

4. Physiognomia, causa findendi metamorphoses.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68709](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68709)

tum abdit in ventrem uno tempore, quantum ei in triduum sufficiat. En Symbolum hominis gulosi, avari, violenti.

IV. (d) Liceat hinc non nihil in signa Physiognomica excurrere, & à bestijs conjecturam de homine sumere, quæ causa inter alias fuit, cur Poëtæ transmutationes varias animalium, & aliorum in alia immigrationes excogitaverint. De his Carolus Scribanus vir eruditissimus in Politico-Christiano. lib. 2. cap. 5. Hic canino, inquit, vultu est, & domino suo fidus: iste lupino, non induet mansuetudinem, crudelem exspecta, & sanguinis avidum: alius asinino; & pingui gaudet otio, & stolidam ferè mente est: leonino alius, & explicato pectore, & generosamente est: nulla hunc humilia & fordida, delectant ardua & magna: præfert alter mulum, & recto vultu, immota cervice, in utrumque latus oculos circumfert; astum, malignitatem, & calces vertere, ubi tutissimum te arbitratus fueris: taurum alter; & dura cervice est, & flecti nesciã: cervum alter; fallit decor nihil in hoc excelsi animi, timoribus natat, & fugæ aptior, quàm bello: leporem nonnulli; solis pedibus se tuentur, semper pavidi: aprum nonnemo; ferociam & sordes reperies: quid? quod & ursum; deturpant hunc pili & libido, etiam ovem; simplicitas hunc vestit, & stupor. Equum referunt non pauci; quorum generositatem, ambitionem ignaviam è varia vultus formatione discas: alij simiam; dolos in his reperies & adulationes: quidam avium quarundam lineamenta ostendunt: etiam mores metu, suspitione, inconstantia plenos. Sed & aliquid è serpente in nonnullis invenies, venena etiam & insidias, insidiam ac intutam mentem, nullis beneficijs vincendam, nec pauca in quibusdam è felibus; unguis cave, nec fortunas crede. Sunt, qui vultu mulierem mentiuntur; nihil in his virum sapit, ingenium vultui respondet, narrandis quàm gerendis rebus magis idonei. Hæc ille.

Humani corporis partes speciatim prosequitur Aristoteles in Physiognomia c. 9. & 10. alibi que, qui ducta similitudine hominis cum varijs animantibus, parili que corporis conformatione, similes quoque mores & affectiones animæ auguratur; adeo, ut si quis corporis compositione, orisque filo leonem referat, generosum ipsum pronuntiet: si asinum capitis crassitie, eum stupidum affirmet: si capite pineato seu acuminato, quale upupæ est, stolidum & imprudentem dicet, ut Thersites ab Homero describitur; si orbiculato & extantibus oculis, noctuis & bubonibus simili, tanquam indocilem, obtusum, noctis & somnolentiæ
amicum

(d) Physiognomia causam præbuit Poëtis fingendi Metamorphoses.

amicum damnabit; Si nimis parvo, referet ad bubalum, quod est exilis capitis, animal ferox & impotens sui; item ad camelum aut struthionem, stolidia animalia; item ad vulpem, quacum comparatus homo aliquid astutiae, sed modicum prudentiae habet, ob paucitatem cerebri in minuto capite locum non habentis. Si faciem carnosam habet, referet ad bovem, & segnem ac tardum conijciat; si valde parvam, catto & similia comparabit, ridiculumque & pusillanimum asseret; si frontis angustae erit, imperitiam & stoliditatem ei objectabit, & ad suam referet, animal stolidum & indocile, quod nunquam erigit caput, nisi forte cum mactatur, & tunc rei novae insolentia stupet. Hinc illud: *Sus Minervam*. si prominentioris, sagacem a similitudine canis dicet; si valde lata, bovi assimilabit, & torpidum conjectabit; si magnae & carnosae, stuporis asinini arguet: unde veteres stolidum hominem per truncum humanum asini capite superimposito significabant. Si frontis ad amussim quadratae, mediocris, & in medio aliquantum subconcaevae, ingeniosum & magnanimum putabit, nam talis ad frontem leoninam accedit; si protensa & tranquillae, adulationis insimulabit, quales sunt canes domestici, qui assentantes frontem explicant; qui torvae & nebulosae, audacem & iracundiam ominabitur, qualem habent tauri. Idem indicium ducit e collo crassiore; quod si verò sit tenue, prolixum, erectum ad cervicem referet, & timidum appellabit; si brevius, voracitatis arguet, & ad lupos rejiciet, quorum colla tanta brevitate contrahuntur, ut non nisi circumactò corpore retrò contorqueri possint; si collum sanguineis intumescat venis, iracundiam Philosopho signabit, qualis inest gallis Numidicis seu Indis; si plenum erit & rotundum, nec in medio concavum, manduconem notabit de porcino genere; si tenue & longiusculum, bibonem notabit, & Philoxeno similem, qui gruis sibi collum optavit; cervicem verò pilosam & hirsutam, fidentem & fortem credet, leonique conferet. Cui humeri sunt lati, magni distantes laboriosum & robustum ab armis taurinis judicabit; Motus humerorum & curvitas eidem generositatem designat. Quod ipsum pectore amplo significatur, quali praeditus erat Achilles Graecorum fortissimus; gracile verò & imbecille pectus cervinam timiditatem indicat; pilosum, robur & vires urfi; rubescens, iracundi est argumentum. Cui nasus crassior, hebes est, & ad fues accedit; cui acutior & oblongus, is Aristoleli contenosus videtur, & canibus similis, qui acutas habent nares, & in ipsam lunam ringuntur; pinnulae nasi crassiores pigritiam bovinam innuunt; amplae & rotundae,

tundæ, leonibus comparantur, & molossis, procliviores ad iram; qualis Scipio Nasica fuit, qui cognomen inde hausit, quod ipsum patulæ narium latitudine denotatur: itémque nasò rotundo, cuius extremum obtusius; cui nasus subtilior, desultorius est, & avibus assimilatur. Cui nasus à fronte mox diducitur, inverecundiæ & rapacitatis signum præbet, atque ad vultures & cervos refertur, cui concavus & ante frontem rotundus est, ad cervi intemperantiam reijcitur; cui nares apertæ, ursi naturam & iram præfert, de quo Martialis monet, *fumantis nasum ne tentaveris ursi*. Cui nasus simus, hoc est, in medio depressus, qualis est simiorum & canum, is Philosopho censetur pronior ad intemperantiam, irritabilis ad iram, infidus ad amicitiam. Si nasus longior, & ad os productior, sagacitate pollet, ut catelli Laconici, aut canes Gallici, odori sive odorisequi, indagandis feris excitati. Cui nasus aduncus seu aquilinus, in medio clementer assurgens, à Græcis Grypus appellatur, Symbolum animi magni, liberalis, & prudentis in facie circumfert, quali naso fuit Apostolus Paulus, de quo Nicephorus lib. 2. c. 7. Paulus corpore parvo, contracto, & quasi incurvo atque paululum inflexo, capite modico, supercilijs deorsum vergentibus, barba densiori, naso pulchrè inflexo. Grypus fuit Cyrus rex Persarum, longè laudatissimus, unde apud Persas mos inolevit, ut neminem nisi Grypum ad imperij dignitatem eveherent. Frequens nictatio oculorum, sicut etiam os parvum, timiditatem leporinam denotat; inconnivi oculi magnanimitatem leoninam; parvitas oculorum astutum & vafum, vulpi similem. Ingentes oculorum fenestræ melanurum piscem referunt, pigrum & timidum; magna pupilla hebetudinem noctuæ de die: parva, qualis serpentis & simiæ, ingeniosum & astutum; oculi concavi & in orbem reducti aquilinam aciem & acumen ingenij ostendunt; id quod etiam celeritas motûs oculorum tacendo loqui videtur, & tarditas stupiditatem. Fetus, qui alterum oculum minorem habet, mollius aliquid de hircio præferre putatur; cæsius, qui oculis est cæruleis seu glaucis, qualibus est capra prædita, amicior Minervæ censetur, Musarum Deæ, quæ ab Homero γλαυκῶπις, hoc est, oculos habens glaucos, appellatur. Hæc & plura Aristoteles, aliique Physiognomi, de quibus doctè & eruditè in sua Physiognomia P. Horatius Nicquetius S. J. Non quòd indubitata hæc signa sint mentis bonæ, malæ; sed quòd pronitatem quandam naturæ corporisque designent. Assimilantur enim, ait Scribanus loc. cit. exteriora internis, ut hederam illa credas postibus defixam, vino vendendo,

dendo, cellisque recondito. Ita ferè in vultu mentem corpore reconditam, clausamque, tanquam in speculo legas, ut totum hominem, animamque totam in vultu posuisse natura videatur. Scio dictum: *Fronti nulla fides.* Quod ut in adultioribus non negem, inquit memoratus Scriptor; in pueris tamen vix mentiri potest. Est tamen educatio altera & potentior natura, præsertim si è celo accedant auxiliares virtutum copiarum. Benè Cicero lib. 1. de Orat. *Qua bona sunt, meliora fieri possunt arte; & qua non optima, acui tamen & corrigi possunt.* Socratem ferunt vultu notam intemperantiæ prætulisse, sed arte & virtute vicisse naturam; unde dixisse memoratur: *Talis essem, si Philosophus non essem.* Egregiè ad hunc locum Tullius in Tusculana. 1. *Similitudo magis apparet in bestiis, quarum animi sunt rationis expertes; hominum autem similitudo in corporis figura magis extat; & ipsi animi, magni refert, in quo corpore locati sint, multa enim à corpore existunt, quæ acuant mentem, multa quæ obrundant.* Hæc ille.

Nobis sufficit hic ostendisse, Poëtas Metamorphoses suas introducendi ansam non ex sola fingendi libidine, sed ex arcaniore naturæ scientia fumpisse.

V. (e) Quoniam verò in hoc libro sæpius occurret hominum in bestias mutatio; nec desunt, qui putant hanc conversionem verè accidere, duximus aliquid super hoc argumento paucis differendum. M. Varro narrat, Arcades transnatasse stagnum quoddam, atque in lupos commutatos, inter feras, per illius regionis deserta, vixisse, etsi carne humana abstinerent; decursu novem annorum spatio, eodémque rursus tranato stagno, in homines reformatos esse. Mira hujus rei testimonia refert Olaus Magnus Archiepiscopus Upsalensis. Inter alia scribit, ab hujus generis lupis ædificia in silvis oppugnari, fores effringi, obvia quæque prosterni, dilacerari, devorari, cellaria intrari, vino cerevisiæque ingurgitari. Et P. Georgius Stengelius recenset Tom. 2. de Judic. divin. cap. 60. Serenissimo Archiduci Carolo immanem quendam ursum jaculatu plumbeæ glandis petenti vocem redditam femineam, *va mihi*, reperisse; deinde ursum in anum conversum, globi jctu interemptam. Et tempore tumultus rusticorum in superiore Austria, quidam è rebellium ductoribus magus, se in arboris truncum convertit, accinantique se ad illum bajulo vitriario, repente fulcrum subduxit, vitra fregit; iterumque mutatus in hominis figuram, lamentantemque consolatus, in bovem se vertit benè pastum & nitentem, seque vendi permisit; reparat dam-

G

nurs

(e) *An fiat mutatio hominis in bestiam.*